

Kontroly nakládání s přípravky na ochranu rostlin

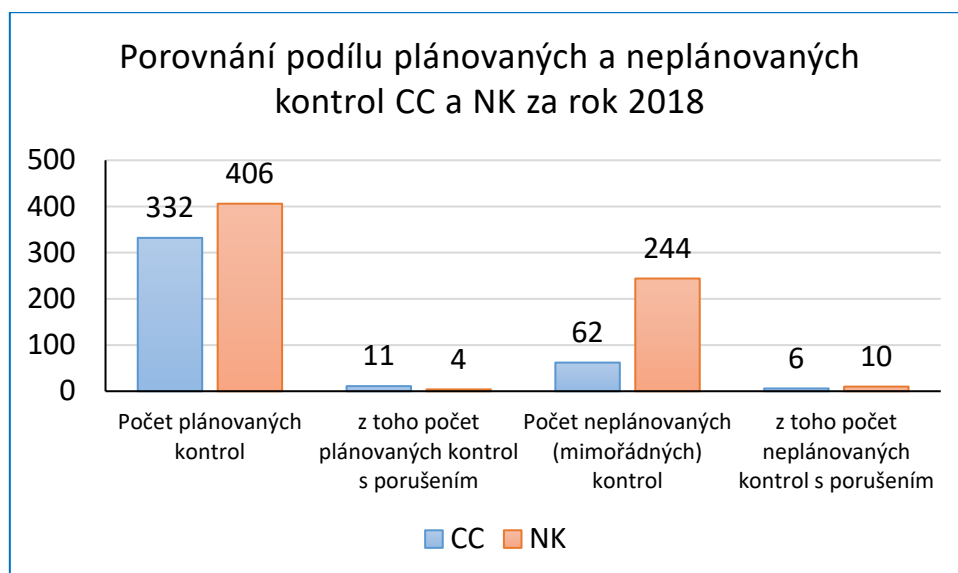
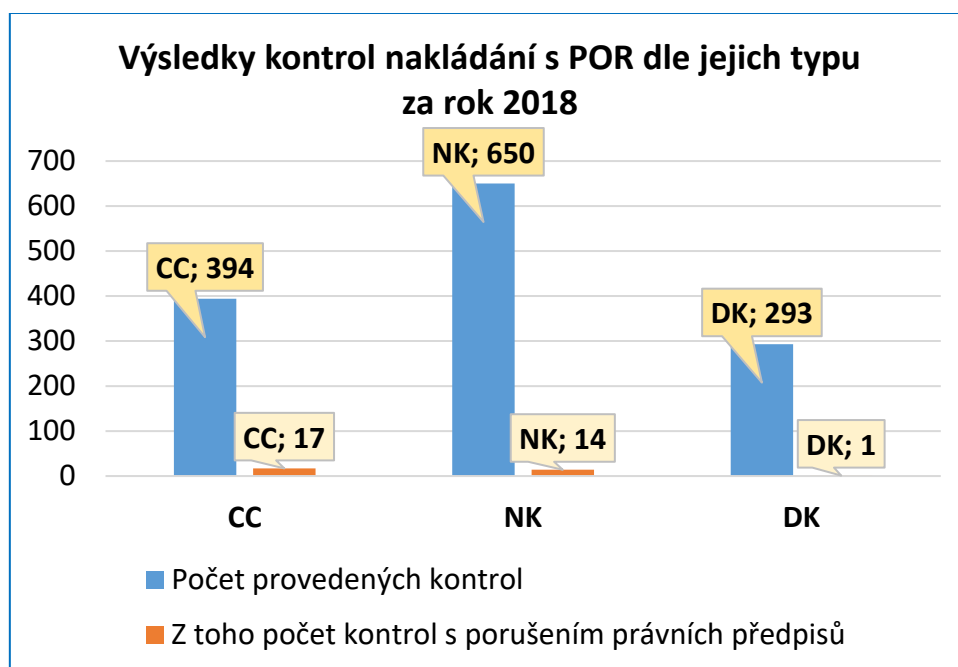
Ing. Andrea Blažková; Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Brno

Kontroly dodržování požadavků při nakládání s přípravky na ochranu rostlin (dále jen „POR“) profesionálními uživateli jsou prováděny inspektory ÚKZÚZ v rámci sedmi regionálních oddělení rostlinolékařské inspekce. Jelikož se povinnosti při nakládání s POR vztahují na všechny profesionální uživatele POR, jsou kontroly realizovány nejen u subjektů podnikajících v zemědělství, lesnictví a žádajících o dotace, ale také u subjektů používajících POR v rámci podnikání v jiných odvětvích.

Typy kontrol nakládání s POR

1. **Výběr subjektů na základě plánu kontrol ÚKZÚZ**
 - **kontroly podmíněnosti (CC)** u minimálně 1 % žadatelů o dotace v daném roce,
 - **kontroly národní (NK)** u žadatelů i nežadatelů o dotace používajících POR (v energetice, při údržbě silnic, železnic, golfových hřišť, v zahradnictví, lesnictví, u subjektů provádějících aplikace POR na objednávku atd.)
2. **Výběr subjektů na základě plánu kontrol SZIF**
 - **kontroly delegované (DK)** na základě „Smlouvy o součinnosti mezi ÚKZÚZ a SZIF“
3. **Kontroly subjektů na podnět** v souvislosti s:
 - šetřením příčin úhynů včel, ryb, suchozemských obratlovců (např. domácích zvířat – psů),
 - zasažením necílových rostlin při aplikaci přípravků na ochranu rostlin,
 - nálezy nadlimitních koncentrací metabolitů účinných látek POR ve zdrojích pitné vody
 - nálezy nadlimitních koncentrací účinných látek POR v ovoci, zelenině zjištěných SZPI, s níž má ÚKZÚZ také „Dohodu o vzájemné spolupráci a výměně informací z kontrol“.

V roce 2018 bylo provedeno celkem 1337 kontrol v oblasti nakládání s POR a pomocnými prostředky (dále jen „PP“) se zaměřením zejména na kontrolu správného použití POR a PP, dodržení pokynů k ochraně vod, vodních organismů, včel, suchozemských obratlovců, kontrolu funkční způsobilosti používaných zařízení pro aplikaci POR, požadavků na skladování POR, zabezpečení nakládání s POR odborně způsobilou osobou a požadavků na vedení záznamů o použitých POR, PP. Z celkového počtu provedených kontrol bylo při 32 kontrolách zjištěno porušení právních předpisů. Z 50 % se jednalo o kontroly subjektů zařazených v plánu pro daný rok a z 50 % o kontroly mimořádné (neplánované). V grafu níže je uveden přehled výsledků kontrol dle jejich typu (CC, NK, DK) za rok 2018, a to bez rozlišení počtu kontrol plánovaných a neplánovaných.

Mezi nejčastější typy porušení zjištěné v rámci kontrol nakládání s POR v roce 2018 patřilo (sestupně):

- nedodržení závazných podmínek při používání POR
- nezabezpečení nakládání s POR odborně způsobilou fyzickou osobou
- nedodržení požadavků na vedení záznamů o aplikovaných POR
- použití nepovolených POR

Kontroly při aplikaci POR

Kontroly dodržování požadavků při nakládání s POR profesionálními uživateli jsou prováděny, a to nejen ze záznamů o použití POR, ale také při aplikaci POR.

Neohlášené kontroly při aplikaci POR **ÚKZÚZ realizuje** na celém území České republiky, a to **v souladu se zákonem č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád)**, ve znění pozdějších předpisů a **v návaznosti na vládou schválený „Národní akční plán k bezpečnému používání pesticidů v ČR“ (dále jen „NAP“).**

Na základě analýzy provedených kontrol v předchozích letech v souvislosti se zhodnocením plnění cílů NAP za období 2013 - 2017 a pokračováním NAP v dalším období 2018 - 2022 přistoupil ÚKZÚZ na celém území ČR k navýšení počtu kontrol v době aplikace POR, a to v souvislosti s opakovanými nadlimitními výskyty reziduí POR ve zdrojích pitné vody a také novými legislativními požadavky týkajícími se používání POR na pozemcích sousedících s oblastmi využívanými širokou veřejností, které jsou účinné od 1. 12. 2017.

S ohledem na velice diskutovanou problematiku související s novelou ustanovení § 51 zákona o rostlinolékařské péči (od 1. 12. 2017) ze strany chovatelů včel, profesionálních uživatelů POR, zástupců Ministerstva zemědělství, zemědělských poradců a dalších zainteresovaných subjektů, se ÚKZÚZ v rámci kontrol v roce 2018 zaměřil také na aplikace POR v době květu řepky, a to s ohledem na kontrolu dodržování požadavků na ochranu včel.

Cílem kontrol při aplikaci POR bylo ověřit, zda:

1. jsou používány přípravky na ochranu rostlin (dále jen „POR“) nebo pomocné prostředky („PP“) povolené ÚKZÚZ,

2. je dodržen rozsah povoleného použití, tzn. použití do povolené plodiny proti ŠO v souladu s rozhodnutím o povolení a údaji uvedenými na etiketě,
3. je dodrženo dávkování POR, PP,
4. jsou dodrženy další požadavky na ochranu včel, suchozemských obratlovců, zdrojů pitné vody a vodních organismů,
5. je používáno zařízení pro aplikaci POR (dále jen „ZAP“), které je funkčně způsobilé,
6. fyzická osoba provádějící aplikaci POR je držitelem platného osvědčení o odborné způsobilosti.

Kontroly při aplikaci POR byly realizovány jak s odběrem vzorku postřikové kapaliny a rostlin, popř. půdy, tak také bez odběru vzorků. Z celkového počtu kontrol nakládání s POR tvořily kontroly při aplikaci POR cca 10 %.

Případy kontrol při aplikaci POR se zjištěným porušením v roce 2018

V rámci jedné kontroly při aplikaci POR bez odběru vzorku bylo zjištěno, že aplikace POR byla prováděna fyzickými osobami, které neměly v době aplikace POR platné osvědčení o odborné způsobilosti podle § 86 odst. 1 zákona o RLP.

V rámci druhé kontroly aplikace POR byly odebrány vzorky postřikové kapaliny a ošetřených rostlin řepky ozimé, jejichž analýzou bylo zjištěno, že řepka ozimá byla kromě přípravku sdíleného kontrolovanou osobou (jenž je povolen do řepky ozimé) ošetřena také přípravkem, který je povolen pouze do pšenice a ječmene. Použitím POR v rozporu s její etiketou dle platného rozhodnutí o povolení došlo k porušení požadavku podmíněnosti PPH 10/2, jehož dodržování je jednou z podmínek pro poskytnutí dotací SZIF žadateli o dotace. Pozemky s osetou řepkou byly takto ošetřeny na 20 % z celkové oseté výměry této plodiny.

V rámci třetí kontroly při aplikaci POR s odběrem vzorku rostlin a postřikové kapaliny bylo zjištěno použití POR na pozemku v II. stupni ochranného pásma vodního zdroje v rozporu s návodem k použití. Došlo tak k porušení požadavku CC – PPH 10/4.

Ve všech případech se profesionální uživatel POR dopustil přestupku, za který mu lze uložit pokutu podle § 79g zákona o rostlinolékařské péči.

Mimo jiné požadavek, na zařazení kontrol při aplikaci POR včetně odběrů vzorků do plánu kontrol, je také ze strany orgánů EU vůči všem členským státům EU, což bylo v ČR zajištěno. V kontrolách při aplikaci POR bude ÚKZÚZ pokračovat i v letošním roce.

Kontroly ÚKZÚZ se zjištěným porušením více, jak jednoho požadavku

- **V rámci řádné kontroly podmíněnosti** bylo u subjektu, vybraného v rámci 1 % vzorku subjektů pro kontroly CC, **zjištěno porušení dvou požadavků (AEKO):**
 1. nevedení evidence o použití POR ve dvou letech na pozemcích s chmelem,
 2. aplikace POR za toto období ve chmelnici osobou, která nebyla odborně způsobilá k nakládání s POR podle § 86 zákona o rostlinolékařské péči.

Jelikož se jednalo o žadatele o přímé platby a AEKO, který hospodařil na výměře cca 100 ha zemědělské půdy, z toho na 10 ha chmelnic a 15 ha orné půdy, bude mít jištění vliv na krácení dotací SZIF.

Přípravky zakoupené fyzickou podnikající osobou nebyly omezeny pouze pro profesionální použití (byly bez omezení – tzn., i pro neprofesionální použití), kde není distributorům POR stanovena zákonem o rostlinolékařské péči povinnost před prodejem ověřit, zda má kupující zajištěno nakládání s POR osobou odborně způsobilou II. nebo III. stupně.

- **V rámci řádné kontroly podmíněnosti** bylo u subjektu, vybraného v rámci 1 % vzorku subjektů pro kontroly CC, **zjištěno porušení dvou požadavků CC:**
 1. **porušení PPH 10/2** – použití jednoho POR do nepovolené plodiny (triticale ozimého) na výměře nad 50 % výměry obhospodařované plochy plodiny, a to zhotovitelem (na objednávku)
 2. **porušení PPH 10/3** – aplikace jednoho POR (jiného než u PPH 10/2) do triticale ozimého zhotovitelem (na objednávku) v dávce, která byla o 45 % vyšší, než je dávka povolená rozhodnutím ÚKZÚZ.

Zjištěné porušení požadavků PPH 10/2 a 10/3 bude mít dopad:

- u žadatele o dotace na jejich krácení
 - u zhotovitele, který aplikaci realizoval na objednávku, došlo k přestupku, za který lze uložit pokutu podle zákona o rostlinolékařské péči.
- **V rámci mimořádné kontroly podmíněnosti, na základě podnětu SZPI,** bylo kontrolou ÚKZÚZ zjištěno:
 1. **porušení požadavku PPH 10/2**, a to použití jednoho POR do nepovolené plodiny – krmné řepy.
 2. na shodném pozemku porušení požadavku **PPH 10/4** – **použití jednoho POR** (jiného, než v předchozím bodě) **na pozemku v II. stupni OPVZ v rozporu s požadavky na ochranu zdrojů pitné vody**, a to na výměře do 10 % obhospodařované plochy v OPVZ.

Jednalo se o fyzickou podnikající osobu, která hospodařila na výměře cca 100 ha orné půdy, z toho cca 80 ha v OP II. stupně zdroje podzemní vody (od roku 1983) a měla v době použití platné osvědčení o odborné způsobilosti dle § 86 zákona o rostlinolékařské péči.

- **V rámci mimořádné kontroly** provedené z důvodu neposkytnutí dat o spotřebě POR subjektem, který však přípravky na OR používal, bylo **zjištěno porušení dvou požadavků CC:**
 1. **PPH 10/2** – použití jednoho přípravku do nepovolené plodiny (len) na výměře nad 50 % výměry plochy lnu,
 2. **PPH 10/4** – použití jednoho přípravku (jiného, než v předchozím bodě) do kukuřice na pozemcích v II. stupni OPVZ. Přípravek je vyloučen z použití v ochranném pásmu II. stupně zdrojů podzemní a povrchové vody.

Vzhledem k tomu, že bylo kontrolou zjištěno, že subjekt používal POR v rámci podnikání vlastním zařízením k aplikaci POR a neposkytl na písemnou výzvu ÚKZÚZ data o spotřebě POR za předchozí kalendářní rok, dopustil se také porušení § 49 odst. 4 zákona o rostlinolékařské péči, a tím také přestupku. Subjekt měl zajištěno nakládání s POR osobou odborně způsobilou dle § 86 zákona o rostlinolékařské péči. Právník osoba hospodařila na výměře cca 500 ha orné půdy.

- **V rámci mimořádné kontroly podmíněnosti** v souvislosti s šetřením příčin otravy včel u tří včelařů (35 včelstev) bylo u fyzické podnikající osoby, která hospodařila cca na 90 ha orné půdy, zjištěno:
1. **nedodržení oznamovací povinnosti před aplikací přípravku zvlášť nebezpečného pro včely.** Aplikace tohoto POR na pozemcích do 5 km od stanoviště včelstev nebyla dotčeným chovatelům včel vůbec oznámena (není porušením požadavku PPH 10/5). Podnikající fyzická osoba měla v době použití POR osvědčení o odborné způsobilosti II. stupně.
 2. **Použití POR zvlášť nebezpečného pro včely proti krytonoscům na dvou pozemcích s řepkou ozimou, která byla v době aplikace v plném květu.** V rozhodnutí o povolení přípravku je stanoveno omezení (SPe8: Za účelem ochrany včel a jiných opylovačů aplikujte přípravek nejpozději 3 dny před kvetením, v době mimo letovou aktivitu včel. **Použitím přípravku v rozporu s pokyny k ochraně včel došlo k porušení požadavků na jejich ochranu, a tím také k porušení požadavku PPH 10/5.** Použití POR bylo prokázáno také analýzou odebraných vzorků včel a rostlin kvetoucí řepky.

Ochrana včel v souvislosti s použitím přípravků

Novelou ustanovení § 51 zákona o rostlinolékařské péči (účinnou od 1. 12. 2017) a prováděcí vyhlášky o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu *došlo ke změně v souvislosti s **oznamováním aplikací přípravků, jenž jsou na etiketě označeny jako pro včely nebezpečné a zvláště nebezpečné.***

Přehled zásadních změn, které se týkají chovatelů včel, profesionálních uživatelů a obecních úřadů je následující **A PLATÍ TAKÉ V ROCE 2019**

Zrušeno od 1. 12. 2017:

- Pro včelaře byla zrušena oznamovací povinnost hlásit na obecní úřady do konce února údaje k umístění trvalých a přechodných stanovišť včelstev.
- Obecním úřadům byla zrušena povinnost poskytovat tyto údaje profesionálním uživatelům přípravků a přijímat od nich oznámení o plánované aplikaci přípravků nebezpečných a zvlášť nebezpečných pro včely.

Platí nově od 1. 12. 2017 (i pro rok 2019)

- Pro profesionální uživatele došlo ke změně z hlediska způsobu získávání informací o umístění stanovišť včelstev. Nově mají profesionální uživatelé přípravků **povinnost zjistit si informace k umístění stanovišť včelstev v dosahu 5 km od hranice pozemku, na němž má být provedena aplikace přípravků „označeného na etiketě jako nebezpečný nebo zvláště nebezpečný pro včely“ prostřednictvím veřejné evidence, která je zpřístupněna v informačním systému LPIS na Portálu farmáře.**
- Profesionální uživatelé mají dle nové úpravy **povinnost oznámit min. 48 hodin předem aplikaci přípravků označených jako nebezpečné nebo zvláště nebezpečné pro včely chovatelům včel, kteří jsou zaregistrováni v ústřední evidenci dle plemenářského zákona** a jejichž včelstva se nacházejí **do 5 km od hranice pozemku, kde má být aplikace přípravku provedena.** Pokud nesplní chovatelé včel povinnost oznámit údaje o stanovištích včelstev podle plemenářského zákona (nebudou evidováni

v ústřední evidenci), nevyplývá ze zákona o rostlinolékařské péči pro profesionální uživatele přípravků povinnost jim plánovanou aplikaci přípravku oznámit.

- V souvislosti se změnami ustanovení § 51 zákona č. 299/2017 Sb. došlo k úpravě § 51 odst. 2 písm. a) a navazujících odstavců s tím souvisejících, které odkazovaly na vyhlášku č. 327/2012 Sb. Jelikož není v zákoně ustanovení, které by odkazovalo na prováděcí vyhlášku č. 327/2012 Sb., bylo nutné v rámci novelizace vyhlášky odstranit ustanovení § 10, které stanovovalo náležitosti oznámení včelařům. *Tím došlo k tomu, že není legislativně stanoveno, jaké informace a v jaké formě mají profesionální uživatelé plánující aplikaci přípravků nebezpečných a zvláště nebezpečných pro včely chovatelům včel prokazatelně oznamovat.*
- S ohledem na naplnění smyslu a cíle předmětné oznamovací povinnosti vůči chovatelům včel je nutné, **aby i v roce 2019 profesionální uživatelé přípravků (tj. ti, kteří budou přípravky na pozemek přímo aplikovat), v oznámení uváděli následující údaje:**
 - 1. obchodní název přípravku nebezpečného nebo zvláště nebezpečného pro včely podle údajů na etiketě,** popř. směsi přípravku, která obsahuje POR označený jako nebezpečný nebo zvláště nebezpečný pro včely s jiným přípravkem, pomocným prostředkem nebo hnojivem,
 - 2. identifikaci pozemku, kde bude provedena aplikace přípravků** uvedených výše (např. údaje z LPIS: katastrální území, č. čtverce, č. dílu půdního bloku),
 - 3. datum aplikace a**
 - 4. kdo oznámení posílá** – identifikace profesionálního uživatele – název subjektu, adresa, kontakt (telefon, popř. e-mail).
- Na základě četných dotazů jak profesionálních uživatelů POR, distributorů POR, poradců v ochraně rostlin, tak chovatelů včel **zveřejnil ÚKZÚZ v roce 2018 tiskovou zprávu, která shrnuje změny, které novela rostlinolékařského zákona a prováděcí vyhlášky přinesla včetně stanoviska k tomu, jak podle novely zákona postupovat při naplňování oznamovací povinnosti.** http://eagri.cz/public/web/ukzuz/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/ukzuz-2012-2014/x2018_novela-rostlinolekarskeho-zakona-vcely.html
- **Oznamovací povinnost stanovená zákonem o rostlinolékařské péči vyžaduje oznamovat všechny aplikace přípravků nebezpečných a zvláště nebezpečných pro včely, bez ohledu na to, zda se jedná o porost navštěvovaný nebo nenavštěvovaný včelami.**
- Pro aplikaci přípravků nebezpečných nebo zvláště nebezpečných je nicméně vždy důležité vyhodnotit, zda se jedná o porost navštěvovaný včelami a podle toho dodržet další příslušná opatření k ochraně včel dle § 3, § 4 popř. § 5, § 5a vyhlášky č. 327/2012 Sb.

S ohledem na následky, které z nedodržení pokynů při nakládání s POR vyplývají, nejen pro profesionální uživatele, ale také pro zdraví lidí, suchozemské obratlovce, včely, zdroje pitné vody a další necílové organismy doporučujeme, aby se profesionální uživatelé POR a PP před plánovanou aplikací na příslušném pozemku důkladně seznámili s pokyny k jejich použití a požadavky vyplývajícími z právních předpisů upravujících oblast nakládání s POR a PP.